

DE HAAGSE TIJDEN

De feestmaand december begon in de Middeleeuwen

Pag. 3

De kersttafel een feest

Pag. 5

De geschiedenis van Maria van Jesse

Pag. 6-7

Winnaar van de Haagse Vrijwilligersprijs 2024

Pag. 10

De Haagse krant van alle tijden

Vuurwerk op de Hofvijver

Grote teleurstelling vorig jaar toen bleek dat de vuurwerkshow op de Hofvijver door te veel wind moest worden afgeblazen. Er was te veel risico dat vonken op de gebouwen van het Binnenhof zouden landen. Om die situatie te voorkomen, gaan we dit jaar verrast worden door een hypermoderne licht- en lasershow. De Hofvijver kent een lange traditie van het afsteken van vuurwerk bij feestelijke gelegenheden. Ik heb er een paar uitgezocht.

1691 Intocht Willem III
Stadhouder Willem III was getrouwd met de Engelse prinses Mary Stuart. Haar vader werd in 1685 koning van Engeland, Ierland en Schotland. Maar hij was katholiek en dat lag niet lekker. Daarom nodigde het Engelse Parlement in 1688 Willem en Mary uit om de troon over te nemen. Willem stak met een leger de Noordzee over en versloeg twee jaar later in Ierland zijn schoonvader in de Battle of the Boyne. Deze overwinning is de grondslag voor de Oranjemarsen die protestanten in Noord-Ierland nog ieder jaar houden.

In 1691 kwam Willem weer naar Den Haag en werd daar op 5 februari feestelijk ingehaald en om hem te eren werd een vuurwerk afgestoken. Toevallig was hij ook de derde Engelse koning met de naam William, zodat hij bij ons bekend werd als koning-stadhouder Willem III en bij de Britten als King William III.

1697 Vrede van Rijswijk
In Frankrijk heerste in de zeventiende eeuw Lodewijk de XIV, ook bekend als de Zonnekoning. Hij was erg katholiek en een absoluut vorst. Hij ergerde zich scheel aan de zeer

Hofvijver. Foto: Harry van Reeken, Haags Gemeentearchief

protestantse Republiek der Nederlanden, waar de besluiten tot stand kwamen door veel te praten. Al in 1672 was hij de Republiek binnengevallen en omdat Karel II van Engeland en de Bisschoppen van Münster en Keulen meededen, kennen we dat jaar als het Rampjaar. De net benoemde, jonge stad-

houder Willem III wist toen maar net te voorkomen dat de Republiek onder de voet werd gelopen.

In 1688 brak de Negenjarige oorlog uit. Lodewijk de XIV wilde zijn land uitbreiden tot aan natuurlijke grenzen: de Rijn, de Alpen en Pyreneeën. De Europese landen die dat wilden verhinderen, verenigden zich en trokken ten strijde tegen de troepen van Lodewijk. Ze waren succesvol en noodgedwongen moest Lodewijk akkoord gaan met de voorwaarden van de Vrede van Rijswijk, waarin hij al zijn veroveringen weer moest opgeven.

Om deze Vrede van Rijswijk te vieren, werd op 6 november 1697 een vuurwerk afgestoken. In het vuurwerk waren de initialen WR opgenomen, Willem Rex (koning).

1713 Vrede van Utrecht
Lodewijk de XIV bleef proberen om zijn macht en gebied uit te breiden. En toen de laatste koning van Spanje uit het huis Habsburg in 1700 kinderloos stierf, zag hij zijn kans. Hij was zelf getrouwd met een Spaanse prinses en vond daarom dat zijn en haar kleinzoon recht had op de Spaanse troon. De Oostenrijkse Habsburgers meenden echter dat de Spaanse troon in hun familie moest blijven. Door verschillende bondgenootschappen aan beide kanten, werd de Spaanse Successieoorlog een Europese oorlog. De oorlog werd in 1713 afgesloten met de Vrede van Utrecht. Het resultaat was dat een Franse prins uit het Huis Bourbon, de eerdergenoemde kleinzoon van Lodewijk XIV, koning van Spanje kon blijven.

Vervolg op pagina 2

Verloving van prinses Beatrix. Vuurwerk op het Malieveld bijgewoond door de voltallige koninklijke familie. Foto uit 1965, Anefo, Haags Gemeentearchief

De toenmalige kroonprinses Beatrix en Claus von Amsberg gingen in ondertrouw op 17 februari 1966. Fotocollectie Elsevier Binnenland, Nationaal Archief

Kom jij weleens in je wijkcentrum?

We doen meer dan je denkt!

wijkz voor elkaar

wijkz.nl

- MAAIKE WEERWAG -

Persoonlijk & laagdrempelig

www.oktober-uitvaart.nl

oktober uitvaartzorg

06 55 17 26 83

Samen aan alles gedacht!

UITVAARTVERZORGING

J. Henning

www.henning-uitvaart.nl

070 345 48 10

Dag en nacht bereikbaar

Let op! Wij zijn verhuisd:
Laan van Eik en Duinen 38, Den Haag
(Ingang De Oude Hage)

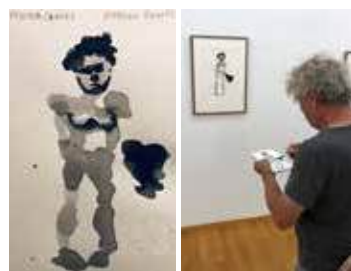
BRIEVENBUS

De gratis rubriek 'Brievenbus' is een zeer populaire!
Hulp nodig of wilt u een reactie plaatsen?
Mail naar redactie@dehaagsetijden.nl

Hidden Causes

"En nu...?", vraag ik de vrouw die deze dag 'vlaggenwacht' heeft aan de Andries Bickerweg bij de Russische ambassade. "Ik ben van ná de oorlog en ik hoop dat ik dat tot het eind van mijn leven kan blijven zeggen", zegt zij. Het is daags na de Amerikaanse verkiezingen. Ik raak in gesprek met haar. "Ik ben gestopt met het volgen van alle discussies ten gevolge van de uitslag", vertrouwt ze mij toe. "Totaal uitgeblust door het voortraject van deze gekte. Of misschien wel door 'Verborgene Oorzaken.'" Na het gesprek vervolg ik mijn weg en beland in het Kunstmuseum. Ik sta voor een van de werken van Marlene Dumas. De kunstenaar die ik in mijn jeugd onbegrepen achtte. Dit is inmiddels wel anders gelukkig! Net als bij mijn vorige bezoek besluit ik

om opnieuw in de huid van een kunstenaar te kruipen. Deze keer Marlene Dumas en ik pak mijn pen. Daarna water en inkt. Vooral veel water, hét medium in de schilderkunst. Als het gereed is moet ik denken aan de vrouw bij de Russische ambassade. Het werk heeft namelijk de titel *Hidden Causes*, ofwel *Verborgene Oorzaken*.
Hans Duivenoorden
hd@artstonelimited.nl

Toen was geluk...

Ik las het stuk *Winkelen van toen* van Ruurd Berendes (De Haagse Tijden van 12 november) en wilde graag mijn complimenten overbrengen. Zo herkenbaar, al die artikelen die hij benoemt. Favoriet was bij mij *Exota*, en dan het liefst de champagne pils of de rode. En inderdaad de gevulde beschuitbol, die vergeet ik nooit meer. Wat een heerlijke tijd, waar alles nog zo simpel was en waar we nog lekker buiten speelden met niets, en dan met rode konen binnen geroepen werden voor het eten. Ik ben zo blij dat wij dat nog beleefd hebben. Toen was geluk inderdaad nog heel gewoon.

Nogmaals dank dat ik middels dit artikel weer even terug in de tijd kon gaan. Met vriendelijke groet.

Maja Borg

Jubileum Museon

Op 13 november jl. mocht ik aanwezig zijn bij het 120-jarig jubileum van het Museon, dat vroeger het Museum ten bate van het Onderwijs heette. Er werd een nieuwe tentoonstelling geopend die (mede) ontwikkeld was door een medewerker die daar vijftien jaar werkte. Hij stapt nu over naar het basisonderwijs om verder te gaan als docent, een betere meester kan je mijn inziens niet hebben. Als schoolkind ben ik in de jaren vijftig/ zestig een paar keer in die oude school in de Hemsterhuisstraat geweest, waar het museum toen gevestigd was en waar we les kregen. Ik weet er eigenlijk niet zoveel meer van, maar wat ik me goed kan herinneren was 'de gang' naar de bovenste verdieping. Daar stond een heel grote, mooie treinbaan met een aantal knopjes langs de baan waarmee de seinen bestuurd konden

De Haagse STADSDICHTER

Victor R. Meijer • vr.meijer@hotmail.com

Haags dialect

Het is bijna niet meer te doen,
antwoord geven op die ene vraag,
dus het antwoord blijf ik schuldig,
het dialect verraadt de mens in mij,
He!! komst doe sums oet Den Haag??
het hele land vindt ons nogal bits en soms zelfs arrogant,
daaraan kan ik mij behoorlijk storen,
want wie dit vraagt heeft meestal toch goede oren,
vandaar dus dit, mijn Nederland....
een zachte G is veel te zacht,
Limburgs versta ik al helemaal niet meer,
het Fries heeft Nederlands verkracht,
Amsterdams en Rotterdams is wel geinig in een lied,
en Utrechts, das pas echt raar,
die snappen heel het Hollands niet,
waar ik steevast kotsmisselijk van word,
is Gronings en Drents,
wat moet je daar nou nog van zeggen?
die stellen ook weer steeds diezelfde vraag....
he!! komtoe soms uut Den Haaggh??.....

jaa ik kom uit Den Haag,
en ik ga weer terug, liefst vandaaaaag!!

worden. Zijn er meer (oud-) Hagenaars met deze mooie herinneringen en heeft iemand misschien zelfs foto's hiervan?

Bij voorbaat dank voor uw reactie!
Bert Wentink
h.c.wentink@hccnet.nl

Vervolg voorpagina

Die prins was dan wel uitgesloten van de Franse troonopvolging om te voorkomen dat er een Frans-Spaans superrijk zou ontstaan. De Zuidelijke Nederlanden, die tot dan toe de Spaanse Nederlanden waren, gingen naar de Oostenrijkse tak van Habsburg. Het vuurwerk om de Vrede van Utrecht te vieren was op 14 juni 1713.

1748 Vrede van Aken

Het bleef in de achttiende eeuw erg onrustig in Europa. In 1740 brak er weer een oorlog uit en weer ging het om een troonsopvolging. Frankrijk en Pruisen

Vuurwerk op de Hofvijver

gingen er niet mee akkoord dat een vrouw, Maria Theresia von Habsburg, in Oostenrijk aarts-hertogin werd. Het kan natuurlijk zijn dat ze echt principiële bezwaren hadden, maar het viel toch vooral op dat ze aasden op interessante stukken gebied van Oostenrijk.

In 1748 eindigde de oorlog met de Vrede van Aken. De tegenstanders van Oostenrijk hadden wel veel overwinningen behaald, maar erg veel gebied hadden ze niet gekregen. Op 13 juni 1749 werd de vrede met een vuurwerk op de Hofvijver gevierd.

17 februari 1966

Voor het laatste vuurwerk dat ik hier wil bespreken, was de aanleiding gelukkig niet een oorlog en de daaropvolgende vrede. Nee, de oorzaak was liefde. En wel de liefde van de toenmalige kroonprinses Beatrix voor haar Claus von Amsberg.

Op 17 februari 1966 gingen ze in ondertrouw. 's Morgens deden ze aangifte in het stadhuis van Baarn, gevolgd door een rijtoer. 's Middags waren er in Den Haag diverse feestelijkheden. Het gemeentebestuur bood een bijeenkomst in de Ridderzaal aan. De toen nog

Vuurwerk bij de viering van de Vrede van Utrecht, 1713. Anoniem, naar Daniël Marot (I), 1735, collectie Rijksmuseum

jonge cabaretier Paul van Vliet bood het jonge paar diverse cadeaus aan, waarvan de regenjas voor prins Claus vooral bekend is geworden. En ook in Den Haag was er een rijtoer. 's Avonds ging het koninklijke gezelschap naar een voor-

stelling van Shakespeare's *Midzomernachtsdroom* en om half twaalf sloot een vuurwerk op en boven de Hofvijver de dag van de ondertrouw af.

Jacqueline Alders
info@jacquelinealders.nl

Uitgeverij De Haagse Tijden
Laan van Meerdervoort 174
2517 BH Den Haag

Ook te volgen via Facebook, Instagram en LinkedIn.

Uitgave:

Uw krant is elke twee weken in een oplage van tenminste 60.000 exemplaren gratis af te halen op circa 300 distributiepunten in Den Haag, Zoetermeer, Westland, Delft, Midden-Delfland, Leidschendam-Voorburg, Rijswijk, Pijnacker-Nootdorp en Wassenaar.

Redactie:

De artikelen, verhalen en foto's in onze krant worden aangeleverd door onze lezers. De ingezonden artikelen zullen ook gebruikt worden op de website en onze sociale media kanalen.

Hergebruik van de artikelen en foto's is aan de uitgever. Voor de vaste columnisten geldt een andere regeling. U kunt uw verhaal insturen naar: redactie@dehaagsetijden.nl

Abonnementen

Voor € 75,00 per jaar kunt u de krant in Nederland thuis ontvangen per post. Buiten Nederland ontvangt u de krant voor € 95,00 per jaar. Een abonnement vraagt u aan via www.dehaagsetijden.nl/ abonnement of via de klantenservice. Alle uitgaves van De Haagse Tijden kunt u terug vinden op de website www.dehaagsetijden.nl/archief

Adverteren

Wilt u ook adverteren in De Haagse Tijden? Vraag naar de mogelijkheden bij Daphne Brückel en bel 070-3607676 of mail naar info@dehaagsetijden.nl

Hoofdredacteur

Sanne Groeneboer
redactie@dehaagsetijden.nl

Vaste auteurs

John Vroom Marcello & Els
Milja de Zwart

Distributie

Hubbel Den Haag

Fotografie

De Haagse Tijden heeft de moeite genomen om de rechtmatige eigenaar van de gepubliceerde foto's te vinden. Als u meent de publicatierechten te hebben, kunt u contact opnemen met de uitgever.

Vormgeving

Brückel Reclame BV

Lezersservice

De lezersservice is te bereiken van maandag t/m vrijdag van 10 - 12 uur op: 070 - 345 76 97

De feestmaand december begon in de Middeleeuwen

De maand december leent zich bij uitstek om met elkaar feest te gaan vieren. Dat was in de Middeleeuwen ook al het geval.

Denk maar aan het feest van Sint-Nicolaas, de viering van kerst en oud en nieuw. In de loop der jaren zijn er de nodige veranderingen aangebracht in de manier waarop die feesten worden gevierd, maar deze traditie wordt in zijn algemeenheid gelukkig nog steeds gehandhaafd. Omdat het in december 's avonds al snel donker wordt en het buiten aardig koud kan zijn, kruipt men graag bij elkaar om iets te vieren. 'Gezellig', zeggen we dan, om een goed Nederlands woord te gebruiken.

De Gevangenpoort, ca. 1550

Middeleeuwen

*Men fietst niet meer, men sjeest.
Men wandelt niet, men rent.
Er wordt wat afgepeesd
en aardig wat ontkend.*

*Omdat wij niet meer in
de Middeleeuwen zijn,
zijn wij verlicht en vrij
consumptieslaaf te zijn.*

*Verlicht, maar weinig zicht.
Mijn God, wat ik u schreeuw,
geef ons voor extra licht
zo'n donk're middeleeuw.*

In dit gedicht vergelijkt Herman Finkers het heden met de Middeleeuwen. Dat er aardig wat ontkend wordt, is goed getroffen. Kijk maar eens wat er op dit moment zoal door diverse politici beweerd wordt. Hij noemt de Middeleeuwen donker. Het is maar de vraag of dit juist is. Deze gedachte hebben we te danken aan de Italiaan Francesco Petrarca (1304 tot 1374) en zoals wel vaker gebeurt, werd zijn opvatting eeuwenlang klakkeloos nagepraat. Ik las hierover: "Denk je aan de Middeleeuwen in Europa (circa 500 tot 1600) dan is de kans groot dat je een duistere tijd van stilstand en verval voor de geest haalt. De mensen waren dom, wreed en hopeloos bijgelovig. Maar niets is minder waar."

Laat ik drie fabels over die tijd ontkrachten. *Iedereen was vies.* Onzin, men gebruikte al zeep en

bezocht badhuizen en dan niet alleen de rijken. Ook waste men vaak zijn of haar handen. Men at meestal met een zelf meegebrachte lepel en toen de vork na die tijd uitgevonden werd, ging men z'n handen juist minder wassen. *Men dacht dat de aarde plat was.* Klopt niet. Al vanaf de negende eeuw wist men dat de aarde bolvormig is. *Het was een tijd van irrationaliteit en verval.* Juist in de Middeleeuwen werd het nodige ontdekt en ontwikkeld, denk aan de uitvinding van de bril, de mechanische klok, de wielploeg, de drukpers en de windmolen. De gilden zorgden ervoor dat men zich kon ontwikkelen en middeleeuwse kunstenaars zoals Jheronimus Bosch wrongen zich los uit het keurslijf dat door de katholieke kerk werd opgelegd.

Stad in de Middeleeuwen. Schoolplaat getekend door J.H. Isings

Uit bodemvondsten is gebleken dat er in de zesde eeuw al mensen woonden op de plek waar nu Den Haag ligt. Zo heeft men in de duinen bij Solleveld en Ockenrode een grafveld ontdekt dat gedateerd wordt tussen 550 en 650. Het kustgebied van Noord-Frankrijk tot in Denemarken dat Frisia genoemd wordt, was toen ten dele bewoond. Het is gebruikelijk om de Middeleeuwen in drieën te verdelen. Dit deel noemt men de Vroege Middeleeuwen. In het volgende deel, de Hoge Middeleeuwen, werden de fundamenten van het huidige Den Haag gelegd. Graaf Willem II is in 1248 begonnen om het reeds bestaande grafelijk verblijf om te bouwen tot een kasteel, het Binnenhof. Zijn zoon, Floris V voltooide de Ridderzaal en liet een verguld dak met torenspitsen aanbrengen. 'Een coniclic palaes, daer hi van hoghen saken des rijcs te richten plach'. Later is rond het Binnenhof het dorp Den Haag ontstaan.

De oppervlakte van Den Haag was aanzienlijk en omvatte

behalve het dorp Die Haghe zelf ook nog Scheveningen, Eikenduinen, Halfloosduinen en Nieuwveen (Nootdorp). Tijdens het laatste deel, de late Middeleeuwen, groeide de bevolking gestaag. In 1334 kreeg Den Haag toestemming om een eigen jaarmarkt te houden en vanaf 1391 had onze stad een eigen bestuur. Het hofleven breidde zich ook steeds meer uit, evenals de nijverheid en de handel. Rond 1500 woonden er zo'n achtduizend mensen in Den Haag. Ondanks het feit dat Den Haag geen stadsrechten had gekregen, had dit dorp de allure van een echte stad. Tot zover een kort overzicht van het wel en wee in onze stad tijdens de Middeleeuwen.

Een van de manieren om de dagelijkse sleur te doorbreken en de zorgen even opzij te zetten, is door samen met anderen plezier te gaan maken. Dat is van alle tijden. Meestal gebeurde dit in een kerk omdat dat in de Middeleeuwen vaak het enige grote gebouw was, zowel in een stad als in een dorp. In de dertiende eeuw was

er in onze stad een houten kerk gebouwd die een eeuw later vervangen werd door een grote stenen kerk. Weer een eeuw later werd deze kerk vergroot en de kerktoren was wel 92,5 meter hoog. Ik bedoel de Grote of Sint-Jacobskerk bij de Dagelijkse Groenmarkt. Naast de al eerdergenoemde feesten die ook nu nog in december gevierd worden, was er nog een feest dat in die tijd uitbundig gevierd werd.

Het narrenfeest

Dit feest werd rond Kerstmis en Driekoningen gevierd, soms op 23 december, maar ook wel op nieuwjaarsdag. 23 december was de dag der onnozele kinderen. Onnozel in de oorspronkelijke betekenis van onschuldig. De kinderen gingen dan verkleed als volwassenen de huizen langs om snoep en geld te vragen. Vergelijkbaar met het Sint-Maartenfeest op 11 november. Tijdens het narrenfeest gingen grote groepen verklede en gemaskerde feestvierders de straat op om door de straten en stegen te hossen. Ze gingen vervolgens de kerk binnen om bij het altaar te gaan dansen, te gaan dobbelen of te gaan eten. Na afloop hiervan gingen de geestelijken op een mestkar de stad rond om de omstanders aan het lachen te brengen. De monniken zochten tijdens dit feest de nonnen op om ook aan de zwier te gaan. U ziet het, een uitlaatklep voor de rest van het jaar waar men zich ingetogen moest gedragen. Het huidige carnaval lijkt hier nog het meest op. Misschien heb ik u op een idee gebracht... Fijne dagen!

Carl Doeke Eisma
carleisma@planet.nl

Feestmaal, Pieter de Bruegel de Oude, ca. 1568

Wat geef je iemand die alles al heeft?

Een krant waarbij de mooiste herinneringen aan Den Haag worden opgehaald.

JA, ik neem een abonnement of geef er een cadeau.
 U ontvangt dan iedere 14 dagen de krant in de brievenbus. Ik maak het bedrag over op NL08 RABO 0129 9222 93 t.n.v. Brückel Reclame BV

Uw naam: _____
 Telefoon: _____
 E-mailadres: _____
 Naam ontvanger: _____
 Straat + huisnr.: _____
 Postcode + Woonplaats: _____

Proefabonnement Nederland € 20,00 (6 edities)
 Halfjaarabonnement Nederland € 40,00
 Jaarabonnement Nederland € 75,00
 Jaarabonnement buitenland € 95,00

Ontvang een Haagse Kakker bij afname van een abonnement voor een half jaar of een jaar!

Stuur de bon in een gefrankeerde envelop naar:
 De Haagse Tijden, Laan van Meerdervoort 174, 2517 BH Den Haag
 of vul online het formulier in: www.dehaagsetijden.nl/abonnement

BTR REIZEN *Fijne feestdagen en een reislustig 2025*

Geniet van de mooiste vakanties in 2025

Zeeland & Zuid-Holland cruise

6-daagse cruise met MS Dutch Grace ** vanaf € 755,- p.p.**

BTR Reizen heeft speciaal voor haar gasten het luxe **** riviercruiseschip het MS Dutch Grace gecharterd voor een mooie en goed verzorgde riviercruise.

Van 17 tot 22 mei 2025 kunt u mee met het luxe **** MS Dutch Grace voor een 6 daagse Zeeland & Zuid-Holland riviercruise. Aan boord kunt u tijdens deze cruise in een gezellige sfeer dagelijks volop genieten van een prima service en een volledige verzorging met heerlijke ontbijt-, lunch- en diners en een leuk programma. De kapitein neemt u mee voor een mooi vaarprogramma door Zeeland en Zuid-Holland dat begint en eindigt in Nijmegen.

Vaarprogramma
 Dag 1: van Nijmegen naar Willemstad
 Dag 2: door Zeeland naar Vlissingen
 Dag 3: door Walcheren naar Middelburg en Veere
 Dag 4: door Zeeland naar Hellevoetsluis
 Dag 5: door Rotterdam naar Zaltbommel
 Dag 6: over de Waal naar Nijmegen

Prijs per persoon
 - benedendek hut met raam . . . € 755,-
 - middendek hut met raam . . . € 855,-
 - midden hut met Frans balkon . € 895,-
 - bovendek hut met Frans balkon € 995,-

Informatie en reserveringen
 Voor informatie en reserveringen neem contact op met BTR Reizen
Wees er snel bij want Vol = Vol

Uw vakantie begint bij BTR Reizen

Autovakanties All Inclusive • Autovakanties Arrangementen • Riviercruises
 Busvakanties • Fiets- en wandelvakanties • Kerst- en Nieuwjaarreizen

055 - 5059500 • WWW.BTRREIZEN.NL

Seniorenhulp Nederland
 Meer dan alleen verhuizen...

Vrijblijvende offerte?
 BEL: 070 - 306 16 96

Seniorenverhuizing *Volledig verzorgd!*
 Woningontruiming *Huur- en koopwoning*
 Schilderen kluswerk *Stofferen en behangen*
 Spoedoplevering *Binnen 7 dagen leeg*

de beste in VERHUZEN EN ONTRUIMEN
 Seniorenhulp Nederland

www.seniorenhulp.com

novodent

Behandeling aan huis

Een team van prothesespecialisten

Wij komen **gratis** bij u thuis voor het maken van nieuwe protheses of het corrigeren en repareren van uw huidige protheses. Met onze kennis en vaardigheden kunnen wij u perfect van dienst zijn!

Enrico, Martijn, Jasper en John Jellema

- Voor het maken van nieuwe kunstgebitten
- Pasvormcorrecties en reparaties
- **Gratis** behandeling aan huis
- 75% vergoeding vanuit uw basisverzekering, 25% eigen bijdrage
- Rechtstreekse vergoeding door uw zorgverzekeraar

Tel: 070-3555790
 info@novodent.nl

Valkenboskade 466
 2563 JK Den Haag
 (Hoek Laan van Meerdervoort recht t.o. halte tram 3 en 12)

www.novodent.nl

De mooiste busreizen

Onbezorgd ontdekken

Zwarte Woud en de Elzas 6-daagse busreis	reiscode: ebend06	vanaf p.p. 629
Tussen de Rijn en Main 8-daagse busreis	reiscode: ebbie02	vanaf p.p. 949
Somerset and the Cotswolds 9-daagse bus rondreis	reiscode: eegb312	vanaf p.p. 1099
Noord-Italië en Zwitserland 10-daagse busreis	reiscode: ebdom01	vanaf p.p. 1099
Lago Maggiore 10-daagse busreis	reiscode: ebsra01	vanaf p.p. 1199
Normandische invasiestranden en Bretagne 10-daagse bus rondreis	reiscode: eefr303	vanaf p.p. 1299

Alle vanafprijzen zijn inclusief reserveringskosten, Calamiteitenfonds en SGR-bijdrage

www.dejongintra.nl/busreizen
 Bel 0180 - 457 803 of ga naar je ANVR reisadviseur

De kersttafel een feest

In de donkere dagen van december bouwt de spanning naar Kerstmis zich langzaam op. De winkelstraten zijn sfeervol verlicht, de etalages en tuincentra staan geheel in het teken van de feestdagen en de tijdschriften brengen specials uit met kerstmode, kerstrecepten en natuurlijk de kersttafel. Op foto's glimmen de glazen in het kaarslicht, wat zorgt voor een feestelijk effect. Er komt echter heel wat bij kijken voordat de gasten aan tafel gaan.

In veel families liggen de activiteiten rond en tijdens Kerstmis vast door tradities. In andere families hangt de invulling van de dagen juist af van hoe diverse vragen worden beantwoord: wel of niet cadeautjes geven, wel of niet gezamenlijk ontbijten, wel of niet buitenshuis eten, allemaal keuzes die ieder jaar opnieuw gemaakt moeten worden. Dat heeft alles te maken met de persoonlijke situatie op dat moment. Stellen met oudere kinderen willen nog wel eens afvragen wat te doen met vader en/of moeder met de kerst en omgekeerd vragen ouderen zich wel eens af of ze zin hebben in Kerstmis temidden van al die drukke kinderen. In families met veel kleinkinderen wordt dan een zogenaamde kinderhoek ingericht of worden de kinderen naar de kinderkamers of de zolder gestuurd. Daar kunnen ze naar hartenlust met elkaar praten en kenen. Of ze worden ingezet in de keuken bij het bereiden van de maaltijd en het uitserveren.

Wordt de hamvraag of we thuis eten of buiten de deur beantwoord met 'thuis' dan volgt meestal de volgende vraag: 'Wie zijn bij het eten aanwezig?' Alleen het eigen gezin of komen grootouders, broers en zusters met aanhang ook mee. Is dat het geval dan zijn er meestal praktische zaken te regelen zoals voldoende tafels en stoelen, voldoende bestek en servies, samenstellen van het menu en afstemming van te bereiden gerechten. En dan staat er nog niets op tafel! In de praktijk is

Kerstversiering en champagnekraam bij Hotel Des Indes. Foto: Claudia van Noord, Dienst voor de Stadsontwikkeling, Haags Gemeentearchief

het dus altijd wat rommelig, want niet ieder jaar eten dezelfde mensen mee. En zeker bij grotere gezelschappen zal er vaak wat bestek en servies geleend moeten worden, waardoor de aanblik van de tafel een ratjetoe lijkt - wat overigens zeker niet ongezellig betekent. Het wijkt dan echter wel af van de harmonie, zoals die te zien is op foto's van voorbeeldtafels in tijdschriften.

Helemaal perfect is natuurlijk de kersttafel van de koning en koningin. Op Paleis het Loo is ieder jaar te zien hoe de Oranjes door de eeuwen heen hun kerstdagen vierden aan tafel. Fraai gedekte tafels met origineel servies, bestek en glaswerk zijn daar dan te bewonderen. Of de koninklijke familie nu nog zo groots de kerst viert, is het geheim van Paleis Huis ten Bosch. Maar voor wie het wil, is het mogelijk een beetje Oranjegevoel in huis te halen. Ter gelegenheid van het huwelijk van prinses Beatrix en prins Claus

heeft de koninklijke Van Kempen en Begeer namelijk een speciaal zilveren bestek ontworpen en geproduceerd onder de naam 'Prinses'. Dit was onderdeel van het nationale geschenk dat bestond uit het zilveren bestek, een speciaal door Mosa vervaardigd

“Op Paleis het Loo is ieder jaar te zien hoe de Oranjes door de eeuwen heen hun kerstdagen vierden aan tafel.”

servies en door Copier ontworpen glaswerk van de firma Leerdam. Deze prachtig gedekte tafel oogstte veel bewondering en onderdelen ervan worden nog regelmatig gebruikt bij staatsdiners. Het bestek is trouwens in de winkel te koop, uiteraard zonder koninklijke gravering.

Zo'n uitzet was tot nog niet zo lang geleden heel gewoon om aan de bruid mee te geven of aan het bruidspaar aan te bieden. Bij zaken als Focke en Meltzer of de Bijenkorf was een speciale ruimte ingericht waar bruidsparen hun wensen hadden uitgesteld en waar de genodigden iets uit konden zoeken. Heel praktisch, maar tegenwoordig uit de gratie. Of men heeft alles al of men wil het zelf langzaam aanschaffen. Maar voor de kersttafel werd nooit iets gevraagd. December is de maand om daar spullen voor te kopen. Iets waar de winkels graag op inspelen. Liefst met serviezen in speciale motieven die het gevaar in zich dragen na

Kersttafel, website Heerlijk happen met Francine

Paleis Het Loo, Apeldoorn, kamer Willem V. Foto: Hesmerg, museumkijker.nl

een paar jaar gedateerd te zijn. Het past wel in de weinig duurzame weggegooi-cultuur waar ieder jaar een nieuwe kerstboomversiering wordt gekocht in de heersende modekleuren. Want aan wie verkopen de tuincentra anders al die spullen?

Blijkbaar is de tijd voorbij dat na kerstmis alle spullen worden opgeborgen op zolder of achterin de kast voor het komende jaar. Nu lijkt het erop dat alles in de vuilcontainer belandt. Voor sommige spullen is dat wel te begrijpen. Niet iedereen heeft namelijk dure kersttafel-

lakens die na afloop voorzichtig gewassen moeten worden en gestreken. Dan is gebruik van papieren tafellakens met mooie motieven, waar naar hartenlust op gemorst mag worden met wijn, jus of etenswaren een uitkomst. Deze kunnen na het afruimen van de tafel zo de vuilnisbak in.

En tja, dan is het na de afwas afgelopen... De gasten gaan naar huis en de rust daalt neer in het huis. Maar zo ver is het nog niet. Eerst genieten van het dekken van de tafel en daarna de bewonderende uitroepen van de familie in ontvangst nemen. En dat voelt echt als Kerstmis.

Ton van der Pijl
Tonvanderpijl212@gmail.com

Kersttafel, website wonen.nl servies Søstrene Grene

Kersttafel, website Huizemus

De geschiedenis van Maria van

De lange geschiedenis van Den Haag en Delft, die teruggaat naar de Middeleeuwen, kent vele gezamenlijke verhalen en gebeurtenissen. Zo ook het wonder van de Haagse Machteld. Begin veertiende eeuw woonde in Den Haag, toen nog Die Haghe geheten, een vrouw genaamd Machteld. In het Haags gemeentearchief is niets over haar te vinden. Waarschijnlijk zou ze anoniem zijn gebleven als er geen wonderbaarlijke gebeurtenis op haar levenspad was gekomen. Machteld was door voortschrijdende ouderdom gaandeweg haar gezichtsvermogen kwijtgeraakt. In de Middeleeuwen, zonder de hedendaagse voorzieningen, betekende dat in veel gevallen een troosteloos einde. Maar de rooms-katholieke Machteld had geluk. Haar zoon, de slager Willem Jansz, zorgde goed voor zijn blinde moeder. Hij gaf haar liefdevol kost en inwoning zodat ze zorgeloos van haar oude dag kon genieten.

In 1327 werd in de rooms-katholieke Sint Bartholomeuskerk van Delft, die nu bekend staat als de Oude Jan, een Maria van Jesse beeld vervangen door een nieuw, houten sculptuur. De naam verwijst naar de voorouderlijke afstamming van de moeder van Jezus. Jesse, in het Hebreeuws Isai, was de vader van koning David. De inwijding van het Mariabeeld, die gepaard zou gaan met veel plechtigheid en eerbied, gaf aanleiding tot het geven van een groot feest dat een aantal dagen zou duren. Uit alle windstreken kwamen pelgrims, belangstellenden, kermisklanten en marktkooplieden. Onder de gelovigen bevond zich ook de Haagse Machteld. Een aantal dagen eerder had ze in haar slaap een visioen gekregen waarin ze werd aangespoord een bezoek te brengen aan de toen nog enige parochiekerk van Delft. Daar moest zij om genezing bidde bij het nieuwe beeld van Maria. Samen met

haar zoon en een aantal plaatsgenoten van wie de namen onbekend zijn gebleven, vertrok Machteld vol hoop en vertrouwen naar Delft. Daar aangekomen ging ze naar de kerk, waar een priester met de naam Christiaan op het punt stond de heilige mis te beginnen. Machteld, met haar visioen in gedachte, viel met intens geloof bij het beeld van Maria op haar knieën en vroeg in haar gebed vol devotie of zij haar verloren gezichtsvermogen terug mocht krijgen.

Op het moment dat de priester de inzegening van het Mariabeeld wilde beëindigen, riep Machteld met luide stem en overmand door emotie dat ze weer kon zien. "Heer Jezus Christus, Zoon van de levende God, gezegend bent u en gezegend is uw goedertieren moeder Maria, want ik was blind en kon niet zien, maar ik kan u en haar nu met liefde aanschouwen." Het godswonder dat in de bomvolle kerk begroet werd met gebed en lofgezing ging als een lopend vuurtje door Delft en omstreken. Ook in Den Haag werd het mirakel al snel het gesprek van de dag. Na de mis volgde er een plechtige dankzegging. Het Mariabeeld werd vervolgens op een draagbaar geplaatst en met trots door een aantal sterke gelovigen in processie rondgedragen. Daarachter liepen de geestelijken, de kerkgangers en de Haagse Machteld, die met eigen ogen kon zien wat het wonder deed met de mensen die gaandeweg in steeds grotere aantallen bij de processie aansloten.

Het interieur van de Maria van Jessekerk

Van het wonder werd in de Bartholomeuskerk een akte opgesteld door notaris de heer Marijn Claesz van Zaltbommel. Als getuigen waren aanwezig Jacob Willemsz, Jan Vosz en Willem Jansz, de zoon van Machteld. Gelijkertijd werd de belofte gedaan om ieder jaar op de zondag na het feest van Sint Odulfus op 12 juni, het beeld van Maria van Jesse door de stad te dragen tijdens een ommeegang. Na het mirakel van de Haagse Machteld vond nog een aantal wonderen plaats. Negen daarvan zijn overgeleverd in een handschriftje uit de vijftiende eeuw. Delft werd een bedevaartsoord, waar jaarlijks tienduizenden gelovigen naar toe kwamen om bij het Mariabeeld een bijzondere gunst te vragen. In 1398 verleende paus Bonifatius IX een aflaat van twee jaar en tachtig dagen aan ieder die de ommeegang bezochten en Maria van Jesse vereerden.

Halverwege de zestiende eeuw kwam er abrupt een eind aan

de pelgrimage en de jaarlijkse processie. De reformatie deed in Nederland zijn intrede. Vele gebedshuizen werden geplunderd en vernield door opstandelingen. In 1566 belaagden protestanten de als inmiddels bekendstaande Oude Kerk. Het beeld van Maria van Jesse overleefde de beeldenstorm, maar verdween zes jaar later op mysterieuze wijze. Dankzij de Delftse priester Michaël Vosmeer, die in 1572 naar Keulen was gevlucht, is meer bekend over het Mariabeeld. Omstreeks 1620 schreef hij hoogbejaard zijn herinnerin-

De Maria van Jesse Kapel met ingang aan de Jozefstraat

Het interieur van de Maria van Jessekerk

gen op. "In de Oude Kerk bevond zich een houten beeld van Maria, zittend op een zetel en omhangen met een mantel. Zij had het uiterlijk van een jonge vrouw op wier rechterknie het kind Jezus zat, dat zij om zijn middel vasthield en dat in de linkerhand een aardbol droeg of gouden appel waarop een kruisje, terwijl het de halfgeopende rechterhand vooruitstak, als wilde het iets aanwijzen".

De reformatie zorgde ervoor dat rooms-katholieken hun geloof niet meer in het openbaar mochten beoefenen. De Oude en Nieuwe kerk kwamen in gereformeerde handen en de Maria processie werd door het

De kerk op schaal

Jesse

stadsbestuur verboden. Noodgedwongen namen de katholieke Delftenaren hun toevlucht in schuilkerken. In 1795 komt het grootste deel van Nederland onder invloed van de Fransen te

De gebrandschilderde ramen van de kapel van het wonder van Machteld en de processie. Gemaakt in 1949 door franciscaner broeder Cosmas Tap

staan. Met de vlucht van stadhouder Willem V naar Engeland doet de Bataafse Republiek zijn intrede. Staat en kerk werden van elkaar gescheiden. In de praktijk betekende dat een beperkte godsdienstvrijheid. Pas na de instelling van het Koninkrijk Holland in 1806 en dankzij koning Lodewijk Napoleon kregen de katholieken meer vrijheid om hun geloof in het openbaar weer te belijden. De godsdienstvrijheid werd definitief met de grondwet van 1848. Het gevolg daarvan was dat in de tweede helft van de negentiende eeuw in Nederland vele rooms-katholieke kerken werden gebouwd. Zo ook in Delft. In 1882 werd de nieuwe neogotische parochiekerk aan de Burgwal ingewijd. Oorspronkelijk aan Sint Jozef maar sinds 1971 aan Maria van Jesse.

In 1929 organiseerde Julius Froger, lid van de Mariacongregatie van de Katholieke Studenten Vereniging Sanctus Virgilius voor het eerst weer een omme-gang ter ere van Maria van Jesse. In 1930 waren er vijftien deelnemers, een jaar later ongeveer driehonderd. Om de continuïteit van de organisatie te waarborgen, werd in 1939 het Maria van Jesse-gilde opgericht waarin alle parochies van de stad waren vertegenwoordigd. Ondertussen was men al een tijd op zoek naar een Mariabeeld die het tijdens de reformatie verdwenen

“In de kerk staan vriendelijke en behulpzame vrijwilligers klaar om vragen over de kerk te beantwoorden.”

mirakelbeeld kon vervangen. Ook dit verhaal kreeg uiteindelijk een Haags tintje. In 1939 vond de heer K. van der Horst jr. bij antiquair J. Muiselaar in het oude centrum van Den Haag een beeld dat redelijk voldeed aan de oude beschrijvingen van het oorspronkelijke exemplaar. Het beeld dateerde uit dezelfde tijd en was vervaardigd in Keulen. De Sint-Jozefkerk aan de Burgwal verwierf het voor driehonderd gulden. Het beeld werd op Maria ten Hemelopneming (15 augustus) gewijd en na een plechtige processie in de kerk geplaatst op het voormalige Heilig Hartaltaar. Op

Maria van Jessebeeld

zondag 16 augustus 1942 werd het beeld verplaatst naar het tot kapel verbouwde en ingewijde catechismuskamer.

In de hongerwinter van 1944/45 werd het beeld op zondagen onder grote belangstelling door de kerk gedragen. De katholieke inwoners van Delft beloofden een kindertehuis te stichten als hun stad op voor-spraak van Maria gespaard zou blijven van het oorlogsgeweld. Dat gebeurde ook. Na de oorlog werd de belofte ingelost met een weeshuis voor meisjes aan de Oude Delft 174. Sinds die tijd is het beeld te bewonderen in de Mariakapel, waar iedere dag mensen komen om te bidden of om er een kaarsje te branden. Zelf kom ik graag en met regelmaat in de Maria van Jessekerk.

Naast spiritualiteit zijn er tal van bezienswaardigheden. Het gebouw, de historie, de beelden, de wandschilderingen, glas-inlood ramen, kerkelijk erfgoed, een eeuwenoude preekstoel en altaarstuk, iconen en het Maarschalkerweerd orgel. De indrukwekkende veertien staties vertellen het kruisingsverhaal van Jezus. Overal kan je een kaarsje opsteken of even stil zitten. Ook worden er activiteiten georganiseerd, zoals de Mariahulde waar verschillende koren mooie Marialiederen ten gehore brengen. In de kerk staan vriendelijke en behulpzame vrijwilligers klaar om vragen over de kerk te beantwoorden. Ook is er een klein winkeltje waar allerlei geloofs-artikelen gekocht kunnen worden. De Maria van Jessekerk biedt nog veel meer. Het maakt een bezoek meer dan waard.

Jan Kaffa
jankaffa@hotmail.com

Een wandkleed van Theo Aalberse, voorstellende de stamboom van Jesse

De vierde statie, Jezus ontmoet zijn moeder

Kerstmis in de oorlog

Het was in de tijd, meer dan twintig jaar geleden, dat ik als geestelijk verzorger/pastor een groep leidde in de Ouderenzorg in Parnassia Groep. Deze groep had de naam: 'Met het oog op de toekomst'. We dachten na over het leven, over wat er was geweest en wat er in de toekomst te verwachten zou zijn. Niet altijd makkelijk als je depressief bent...

Als je iets over de toekomst wilt zeggen, blijkt het verleden vaak van grote invloed, zoals de opvoeding, de levensbeschouwing, de ervaringen. Sommige ouderen (en ook niet-ouderen) hebben steun aan een geloof in een leven na dit leven. Anderen verwachten dat ze in de toekomst nog een beetje kunnen

genieten van hun kleinkinderen, weer anderen hopen naar huis te gaan om daar in hun eigen woning een rustig leven te kunnen leiden.

Zo zaten we toen ook bij elkaar in de week voor Kerstmis. De meeste deelnemers zagen op tegen de feestdagen. Ik probeer altijd om goede herinneringen naar boven te halen en vroeg hen naar een mooie herinnering. Als de eerste deelnemer begint te vertellen, komen anderen meestal ook wel. Gelukkig waren er een paar vrouwen die warme herinneringen konden vertellen. Daarmee trokken ze als het ware de herinneringen van die ene sombere man los.

Hij had nog niet veel gezegd. Hij zei nooit veel, maar was er altijd wel bij. En dan opeens begint hij te vertellen. Hij vertelt over de oorlog. Altijd was er armoede geweest en in de oorlog leed zijn hele familie onder de honger, zeker in die barre laatste winter.

Toen was Kerstmis in aantocht. Zo graag wilde hij dat vieren, een kleine jongen van een jaar of negen. Maar er was niets en het zag er niet naar uit dat er

Oprichting van een kerstboom op het Binnenhof. Foto uit 1939, H.A.W. Douwes, Haags Gemeentearchief

ook maar iets te vieren viel. Het werd hem duidelijk verteld: 'Wij hebben niks en er komt niks!' Maar de wilskracht van dit kind was groot en zijn creativiteit mogelijk nog groter. Buiten zocht hij enkele groenblijvende takken. Die zette hij in een oude pot. Toen pakte hij zijn wekker die kapot was gegaan. Die kon niet vervangen worden. Het was zo'n grote glimmende ouderwetse wekker met twee bellen bovenop. Vakkundig haalde hij alle onderdelen eraf. Stuk voor stuk hing hij de glimmende

onderdelen tussen de takken, een secuur werkje. Heel voldaan keek hij ernaar. De radertjes draaiden al als een kleine luchtvaartvraag hen raakte. De glimmende onderdelen weerkaatsten talloze keren het kaarsje dat op tafel stond. Ontroerd keken zijn ouders, broertjes, zusjes en hijzelf ernaar. Midden in de donkere, uitzichtloze kersttijd was er in dat gezin iets van licht en hoop ontstaan.

Corry van Straten
cvanstraten@planet.nl

Mijn raskonijn

In 1960 verhuizen we van de Blasiusstraat in Moerwijk naar de Norenburg in Mariahoeve. Als huisdier en levende knuffel mag ik een dwergkonijn houden, een wit Pooltje. Eerst een blauwoog, later een albino. Vader timmert een konijnenhok. Zaagsel dient als ondergrond in het konijnenhok. In Mariahoeve zijn genoeg bouwobjecten om aan zaagsel te komen. Groenvoer vind ik voldoende in de landjes in onze wijk. Hooi en stro haal ik bij een boer in Wassenaar. Korrelvoer bij een voederhandelaar in de Kritzingerstraat. Diens zoon ontmoet ik later als mede HEAO-student.

Het konijntje, Hummeltje, is een vrouwtje, een 'voedster' (een mannetjeskonijn heet een ram of rammelaar). Voor mij is het een feestje als ze jongen krijgt. Eerst zijn ze hulpeloos, kaal en blind. Ze slapen voornamelijk in hun nest, dat moeder konijn heeft gemaakt van stro en plukken haar uit haar vacht. Na een week of twee zijn het mini-konijntjes die gevoed worden door hun moeder. Maar als ze twee

Een wit pooltje

maanden oud zijn, worden ze te zelfstandig om in één hok te houden. Er ontstaat ruzie en de burens klagen over de herrie. Er moet een hok bij. Soms mogen de beestjes in de huiskamer lopen. Oppassen geblazen, want ze zijn niet zindelijk en knagen wel eens aan een elektrisch snoer. Als een konijntje doodgaat, begraaf ik het in de tuin. Een Flappie die met de Kerst wordt opgegeten, zit er gelukkig niet bij.

later na een verbouwing een doe-het-zelf zaak is gevestigd. Kunstmatige inseminatie bij (ras) konijnen is een keer een hoofdthema tijdens een vergadering. De inleider adviseert het afgenomen

De medaille die ik kreeg en ik met mijn raskonijn

"De beloning van mijn fokkerij is een medaille - wat had ik graag een beker(tje) gehad."

Van fokvereniging Het Raskonijn word ik jeugd lid. De vereniging vergadert in een zaal in de Elandstraat 194a, waar

sperma in de koelkast te bewaren. Aanleiding voor een van de aanwezigen tegen een ander te zeggen: "Ha lekker,

konijnenzaad op m'n brood". Hoogtepunt van de vereniging is de jaarlijkse tentoonstelling van de gefokte konijnen. Op aanraden van een fokker smeer ik mijn konijn in met een poeder om hem voor de tentoonstelling (nog) witter te maken. De drogist waarbij ik het poeder koop, vertrouwt het niet en belt mijn ouders op. Dan krijg ik het toch mee. Een illegale handeling, maar op de tentoonstelling merkt de dienstdoende keurmeester het

niet op. De beloning van mijn fokkerij is een medaille - wat had ik graag een beker(tje) gehad! Een paar keer bezoek ik de enorme - en lawaaige - expositie van konijnen, duiven en hoenders van de vereniging Avicultura in de Houtrusthallen.

In 1972 ga ik op kamers wonen en breng ik mijn laatste konijntje naar de kinderboerderij aan de Finneburg.

Koert Vrijhof
koertvrijhof@hotmail.com

Vroem, Vroom...

In elke editie van De Haagse Tijden stapt autojournalist John Vroom weer even in een auto die vroeger door Den Haag reed.

Ford Escort

Grappig hoezeer een bepaald type auto onderdeel is geweest van een bepaalde leeftijdsperiode. Ik spreek nu over begin jaren zeventig. Ik had toen net mijn eerste baan als marketing assistent op het Districtskantoor van de Amro Bank aan de Kneuterdijk in Den Haag. Mijn manager Dick Marttin had een sportieve Ford Escort GT. Een vriend kocht een speciale Escort-aanbieding met een gratis automaat als versnellingsbak, beetje truttig en ik heb er zelf ook mee gereden als huur-auto op Guernsey en Jersey in die jaren.

Tja, in die jaren reed ik zelf een gloednieuwe Fiat 850 Sport Coupé, dus vond ik die Escort wel een beetje een suffe gezins-auto. En dat was hij eigenlijk ook, maar ik vond hem wel leuker dan zijn concurrent, de Opel Kadett. Hij was iets sportiever. Leuk frontje met die langwerpige grille, uitmondend in vierkante, ronde koplampen.

Zijkanten met die oplopende lijn onder de achterraut, net als bij de Vauxhall Viva in die tijd en nog een echte kont met een kofferbakklep. Van achteren gezien, stond hij wat hoog op de poten. De Escort was leverbaar in een twee- of vierdeurs versie, maar meestal zag je hem met twee deuren. Het interieur was Spartaans naar de maatstaven

van nu. Strak dashboard met twee klokken, twee ventilatie-roosters, een paar trekknoppen, een paar tuimelschakelaars, contactslot links van het stuur en in het midden een verborgen asbak die als halve maan uit het dashboard gedraaid kon worden. Hartstikke handig voor die tijd. Het stuur stak scheef het interieur in en had een vorm waarbij het midden hoger lag dan de rand. De eerste voor-zichtige stappen op het gebied

van veiligheid, maar het stuurde voor mijn gevoel wat vreemd. De stoeltjes waren natuurlijk een apart verhaal. De leuning waren niet verstelbaar en klapten in zijn geheel naar voren als je achterin plaats wilde nemen. Op zich niet vreemd voor die tijd. Ook niet vreemd voor die tijd was dat de stoelen noch qua leuning als zit weinig steun boden. Daarbij zat je ook nog vrij rechtop. Laten we maar zeggen een actieve rijhouding.

Hoofdrumte was er volop. Met zijn 54 pk en 1.098 cc had deze Escort wel een sportief rijgedrag. Wat mij altijd opviel, was dat het stuur niet alleen scheef stond, maar dat het ook wel leek of de versnellingsbak wat naar rechts gekanteld was, waardoor het leek of de 1 wat hoger lag dan de 3. Maar schakelen deed de Escort heel clean, met korte slagen. Om het sportieve aspect wat te accentueren deed Ford vaak mee aan rally's met de Escort in speciale Rally en GT-uitvoeringen. De beelden van zwaar uitbrekende achterkanten voor de ideale slip staan mij nog goed bij. In Den Haag kon je nog kiezen uit twee Ford-dealers, waarvan die van AutoService aan de Hogewal mij nog het meest bijstaat.

John Vroom
johnvroom@planet.nl

1 KRUISWOORDPUZZEL

Puzzels

2 SUDOKU

1		2	3	4		5	6	7		8
		9				10				
11	12						13		14	
	15			16		17				
18			19	20						21
22			23			24			25	
26		27				28		29		
	30						31			
32				33		34				35
36			37		38					39
		40		41					42	
	43		44			45	46			
47							48			49
		50		51		52				
53										

Horizontaal

1 verscheidenheid 9 op de wijze van 10 vogel 11 afhangend stuk vel 13 Ierland 15 rijst drank 17 palm 18 wandversiering 19 uitstaand 22 zangnoot 23 kweker 25 broeder 26 behoeftige omstandigheid 28 huidziekte 30 zeehond 31 vogel 32 grote garnaal 34 maaltijd 36 administratietroepen 37 deel v. Frankrijk 39 cerium 41 voorzetsel 42 drinkgerei 43 gegevens 45 vermaak 47 afgezant 48 Nijlreiger 50 lidwoord 52 Amerika 53 gerieflijk.

Verticaal

1 scheepsherstelplaats 2 jong dier 3 Italiaans eiland 4 rondhout 5 ego 6 uitbundige groei 7 leer v.h. heldendicht 8 afslagplaats bij golf 12 knaagdier 14 radon 16 vrucht 17 verheven stand 18 jaartelling 20 dun 21 brandgang 23 teil 24 beeldraadsel 25 groente 27 masker 29 schrijfgerei 32 pl. in Frankrijk 33 Spaans landvoogd 34 wapen 35 pers. vnv. 38 zie aldaar 40 lengtemaat 42 vleesgerecht 43 zangnoot 44 vrouwelijk dier 46 pl. in Italië 47 Engelse omroep 49 sukkel 51 numero 52 grondtoon.

1	8			9					
		6							
	3			7		6	1		
2			1	6	7				3
		3			5	7	8		
		5	4	3					1
			7					9	
					6				
7			8			3			6

Puzzel & Win!

Mocht u de oplossingen weten van de puzzels op deze pagina, dan maakt u kans op een Haagsche Kakker van Bakkerij Hessing!

U kunt de oplossingen tot dinsdag 17 december mailen naar puzzel@dehaagsetijden.nl

Ook lekker voor de feestdagen!

Win Haagsche Kakker

Win een lekkere Haagsche Kakker t.w.v. € 9,95. Een heerlijk gevuld krentenbrood met amandelspijs honing noten en kaneel. Dé traktatie van Den Haag. Bakkerij Hessing, Theresiastraat 131, Den Haag

Oplossingen vorige editie:

Zweeds puzzle: Aanbieding
Sudoku: 5-1
Woordzoeker: Milieubewust

Wij feliciteren de winnaar van de vorige editie met een mooie prijs. De Haagse Harry Sokken gaan naar: Chantal Janssen

U dient deze prijs zelf op te halen bij De Haagse Tijden op de Laan van Meerdervoort 174, Den Haag (tijdens kantooruren).

Kom Haags Ontmoeten

De plek voor ouderen én hun mantelzorgers.

Kom langs en maak kennis

HAAGS ONTMOETEN
Uw plek in de wijk

Bijna veertig jaar De Haagse Soepbus, van berucht naar beroemd

Winnaar van de Haagse Vrijwilligersprijs 2024

Zaterdag 23 november heeft De Haagse Soepbus uit handen van wethouder Mariëtte Vavier de Haagse Vrijwilligersprijs 2024 voor organisaties van de gemeente Den Haag ontvangen. Het is de eerste keer dat De Haagse Soepbus voor deze prestigieuze prijs werd genomineerd, maar bepaald niet de eerste keer dat de organisatie in het nieuws komt. De Haagse Soepbus, inmiddels een keurige ANBI-stichting en een begrip in Den Haag, heeft een roemrucht verleden.

In 1987 kreeg de zorg voor dak- en thuislozen speciale aandacht omdat dit jaar door de Verenigde Naties werd uitgeroepen tot 'het jaar van de daklozen'. In Den Haag leidde het concreet tot een oude HTM-bus op het platform van het centraal station waar 'buitenslapers' konden overnachten en waar soep en koffie werd geschonken. De exploitatie werd gedaan door de Kessler Stichting. De eerste Haagse Soepbus was een feit en meteen waren er bezwaren. De bus was niet alleen zichtbaar voor de gebruikers ervan, maar vooral ook zichtbaar in de maatschappij. De problematiek van dakloosheid werd voor veel mensen duidelijk en (te?) direct waargenomen. Onder aanvoering van de NS kwam er verzet tegen de Soepbus en uiteraard ook weer verzet tegen dat verzet. Dankzij een column van Wim de Bie in de Volkskrant haalde de Haagse Soepbus in 1988 zelfs het nationale nieuws. Het werd politiek en uiteindelijk werd de bus buiten het station geplaatst. HTM en de NS blij, maar meteen kwamen er bezwaren van het Rijksarchief, het Letterkundig Museum en de Koninklijke Bibliotheek. Iedereen wilde best daklozen helpen 'but not in my backyard', toen dus al.

Van vaste standplaats naar mobiel

Na enkele jaren en aanhoudende bezwaren besloot de Kessler Stichting om de oude

Vrijwilligers bieden soep aan aan

stadsbus, die al jaren niet meer kon rijden, te vervangen door een tweedehandse, aangepaste bestelwagen en daarmee elke nacht door de stad te rijden met zeven stopplaatsen. Met behulp van sponsoring lukte het in 2007 zelfs om de krakkemikkige tweedehands bus te vervangen voor een nieuwe. De Soepbus nieuwe stijl sprak mensen op een goede manier aan. Inmiddels was ook de Kessler Stichting volop in verandering en verbetering, maar tijdens de nieuwbouw van het pand aan de De la Reyweg, waar de Soepbus binnen werd gestald, moest de bus buiten worden geparkeerd en werd tijdens Oudejaarsnacht in brand gestoken. De maatschappelijke verontwaardiging was groot; weer haalde de Soepbus de lokale en nationale pers. De gemeente (onder aanmoediging van burgemeester Van Aartsen) betaalde in één keer de aanschaf van een nieuwe Soepbus. Knaloranje dit keer en ook deze opvallende bus werd een herkenbare verschijning in de stad.

Rode Kruis bij de Haagse Soepbus

De knaloranje, rijdende Soepbus met een rij mensen ervoor

De Soepbus in 1989

Subsidie stopgezet

Terwijl de Kessler Stichting en de Soepbus floreerden met een mooi nieuw oranje bus en een bijna klaar splinternieuw gebouw besloot de gemeente opeens de subsidie aan de Soepbus stop te zetten. Het argument was dat de bus vooral werd bezocht door mensen uit MOE-landen, tegenwoordig noemen we dat EU-arbeidsmigranten, en dat deze mensen geen hulp mochten ontvangen omdat ze terug moesten naar hun land van herkomst. Besloten werd de hulp van het publiek in te roepen. De bus voorziet namelijk in een behoefte van mensen in nood. Het is niet aan de Kessler Stichting om mensen op hun afkomst of status te beoordelen in het verstrekken van soep en brood. Bovendien stonden er niet alleen maar MOE-landers.

De reuring in media riep veel sympathie op, in de gemeenteraad en erbuiten. Een ondernemer meldde zich en besloot de kosten van de Soepbus voor een heel jaar te willen dragen. Opeens was er de financiële ruimte om 2012 het jaar van aanpassing te maken. Er werd samenwerking gezocht met een stichting (IDHEM) die MOE-landers ondersteunden. Door een vaste medewerker te koppelen aan een vrijwilliger van deze

stichting was er een maximaal profijt. Ook kwam het besef dat het 's nachts mensen wakker maken voor een broodmaaltijd niet strookt met een zo normaal mogelijke benadering. De Soepbus stopte met 's nachts rijden en kreeg twee vaste stopplaatsen: bij de Grote Kerk en het Centraal Station.

Maatschappelijke betrokkenheid

De royale gift van de ondernemer stimuleerde het idee om meer in te zetten op private bekostiging. Het idee van maatschappelijke aandelen werd uitgewerkt (2.000 euro per stuk). Het leverde voldoende op om ook 2013 de Soepbus te kunnen laten rijden. Zowel particulieren als vermogensfondsen en bedrijven deden mee. De gemeente, enigszins in verlegenheid gebracht door de continue aandacht, besloot jaarlijks een bedrag te subsidiëren van €50.000 omdat toch ook 'gewone Nederlanders' zich meldden bij de bus. De stichting (IDHEM) waarmee sinds 2012 mee werd samengewerkt, werd gekort in haar subsidie en kon geen vrijwilligers meer leveren. Sindsdien deed de Soepbus een beroep op een klein maar betrokken groepje vrijwilligers en reed er dagelijks een medewerker van de noodopvang mee (twee mensen op de bus).

Post Covid

Vanwege de corona maatregelen kon de Soepbus noodgedwongen een paar weken niet rijden. Vlak daarvoor roerden de ondernemers en bewoners zich rondom de stopplaats bij de Grote Kerk. De Soepbus verhuisde naar de Koekamp, daar staat hij nu nog steeds elke dag. Begin 2022 heeft de Kessler Stichting de Soepbus overgedragen aan een zelfstandige organisatie: Stichting De Haagse Soepbus. Met als bruidsschat een mooie bijdrage van de Vrienden van Kessler waarmee een splinternieuwe, op maat gemaakte elektrische foodtruck werd aangeschaft. In 2024 is de stichting springlevend en doet zij haar werk met tachtig vrijwilligers op een duurzame manier voor mens en milieu. Niemand bij de Soepbus wordt betaald en zelfs van de, volgens ANBI verplichte, vrijwilligersvergoeding is nog nooit door iemand gebruikgemaakt. Met het Leger des Heils, het Straatconsulaat, de Straatverpleegkundigen, de Dokters van de Wereld, het Rode Kruis, de Stichting Barka en de Stichting Kessler Perspectief als partnerorganisaties wordt er zeven dagen per week, 365 dagen per jaar, hulp geboden aan mensen die dat heel hard nodig hebben.

Alan Tijsseling
info@dehaagsesoepbus.nl

Steun De Haagse Soepbus

Wij werken alleen met vrijwilligers en elke euro die we ontvangen komt ten goede aan de bezoekers van de Soepbus. Alle donaties, groot of klein, worden dus bijzonder gewaardeerd!

Marcello en Els (W)eten Wat Lekker Is

Bijzonder recept van Restaurant Moose - Schorseneren met gefrituurde boerenkool

Een van de oudste straten van Den Haag

Sinds een maand of negen vind je in een van de oudste straten van Den Haag - de Kazernesstraat - Restaurant Moose. De straatnaam dateert uit 1844, daarvoor stond het bekend als het pad 'Achter de Stallen'. De oudste panden van de straat zijn namelijk de koetshuizen die horen bij de huizen aan het Lange Voorhout. Dit pad achter de stallen was er, samen met het Lange Voorhout, al in de 15e eeuw! De huidige straatnaam verwijst naar de Oranjekazerne van de Grenadiers en Jagers, die in 1824 aan de Noordsingel (nu Mauritskade) werd gebouwd.

Schorseneren met gefrituurde boerenkool

Ingrediënten:

500g schorseneren
1 citroen
100g boerenkool
3g cacaonibs

Geitenkaasroom:

500g melk
250g Brabantse geit overjarig
15g bloem
15g boter

Voor de schorseneren:

1. Was de schorseneren onder koud water en schrob eventuele aarde en vuil eraf.
2. Schorseneren verkleuren snel na het schillen. Om dit te voorkomen, bereid een kom of schaal met koud water waarin je het sap van de citroen toevoegt. Dompel de geschilde schorseneren hierin onder.
3. Schil de stelen met een dunschiller. Gebruik plastic handschoenen, omdat het melkachtige sap erg plakkerig is. Snijd de uiteinden bij en halveer lange stelen (of snijd in kleinere stukken indien gewenst).
4. Kook de schorseneren 6-8 minuten in gezouten water, afhankelijk van de dikte. Houd ze iets al dente. Giet af, breng

- op smaak met zout en meng ze in een ovenschaal met een klontje gesmolten boter.
5. Bak de schorseneren in een voorverwarde oven op 200°C tot ze goudbruin zijn.

Voor de boerenkool:

1. Breng een grote pan water aan de kook en voeg zout toe naar smaak. Blancheer de boerenkool 2 minuten.
2. Doe de geblancheerde boerenkool in een kom met koud water om het kookproces te stoppen en laat uitlekken. Knijp vervolgens stevig in de boerenkool om overtollig water te verwijderen.
3. Droog de boerenkool in de oven bij 80°C met een beetje olie of frituur het naar wens. Let bij frituren op voor spat-

ten door het hoge watergehalte. Houd de frituurpan gesloten tot de boerenkool bijna klaar is.

Geitenkaasroom:

1. Rasp de geitenkaas en zet apart.
2. Smelt de boter in een middelgrote pan en strooi de bloem erover.
3. Klop tot een gladde massa en laat 1 minuut zachtjes sudderen. Voeg de melk toe en breng op smaak met zout. Klop constant tot het mengsel volledig is gecombineerd.
4. Voeg de kaas toe en roer goed tot alles gesmolten is. Geef het een paar stevige roeren om een extra romige consistentie te krijgen.
5. Proef en pas de hoeveelheid zout aan indien nodig.

Opmaak:

1. Plaats de goudbruin gebakken schorseneren op het bord.
2. Giet de geitenkaasroom eroverheen.
3. Bestrooi met cacaonibs.
4. Verdeel de knapperige boerenkool mooi rond het gerecht.

Op een rijtje

Restaurant Moose
Kazernesstraat 62, Den Haag
www.restaurantmoose.nl
info@restaurantmoose.nl
06 4246 1104
dinsdag t/m zaterdag
vanaf 17.00 uur

Drie gangen	€ 42
Vier gangen	€ 56
Gerechtigtes	vanaf € 14
Dessert	vanaf € 12
Drankjes	normaal

KERST AANBIEDING

Alle autoverhuur vanaf 23 december

Niet in combinatie met andere aanbiedingen

5 dagen
vanaf € 200,-

10 dagen
vanaf € 360,-

5 DAGEN =
4 BETALEN

10 DAGEN =
8 BETALEN

Personenauto's • Personenbussen • Bestelauto's • Aanhangers

KÖHLER Autoverhuur www.kohler.nl

Den Haag: Binckhorstlaan 130, 070 380 90 94 • Delft: Yperstraat 12, 015 212 14 19

P.H. Frauenfelder

- loodgieters
- installatie
- daktechniek
- 24h service

www.phfrauenfelder.nl

Vestiging Rotterdam

Graafstroomstraat 35b
3044 AN Rotterdam

T 010 - 850 12 00
info@phfrauenfelder.nl
www.phfrauenfelder.nl

Vestiging Den Haag

Oude Haagweg 617
2552 GK Den Haag

T 070 - 325 44 40
info@phfrauenfelder.nl
www.phfrauenfelder.nl

Service

Sanitair

Verwarming

Woning aanpassing

Dak

GROEIEN DOE JE SAMEN BIJ VOLKSUNIVERSITEIT DEN HAAG

SCHRIJF JE IN

cursussen in persoonlijke groei, creatief, cultuur & talen

www.volksuniversiteitdenhaag.nl

Eropuit!

Organiseert u een leuke activiteit waar onze lezers blij van worden? Mail uw activiteiten of tips naar info@dehaagsetijden.nl of bel: 070 - 360 76 76

GRATIS TAXATIEDAGEN
Elke woensdag en donderdag van 10.00 tot 16.00 uur

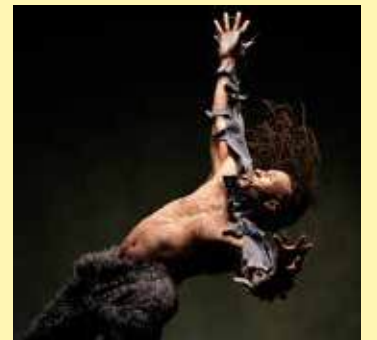
Elke WOENSDAG: munten, postzegels, bankbiljetten en ansichtkaarten
Ergens slingeren nog de postzegelalbums van opa op zolder. Waar zijn de munten van pa eigenlijk gebleven? En zijn die ansichtkaarten bestemd voor het oud papier? Moeten we die oude bankbiljetten inleveren?

Elke DONDERDAG: goud, zilver, sieraden, kunst, antiek, militaria en Pokémonkaarten
In de la ligt nog die gouden ketting van oma. Ergens ligt nog een potje met oude sieraden. Dat oude beeldje of die zilveren miniatuurtjes in de kast, zijn die nog wat waard? Hebben die oude onderscheidingen en militaire spullen nog waarde? Zijn Pokémonkaarten interessant?

U bent niet de enige met vragen over stukken die bij u thuis liggen. Om hier een antwoord op te krijgen organiseert **Heritage Auctions Europe** deze open inloopdagen van 10.00 tot 16.00 uur. Bezoek ons op de Energieweg 7 te IJsselstein, vlakbij Utrecht, voor een gratis en vrijblijvende taxatie met een kopje koffie. Aansluitend krijgt u desgewenst advies met betrekking tot verkoop of verzekering. Voor meer informatie: **030-6063944** en www.ha-europe.com. Bel ons ook even als u meerdere zaken (bv. munten en sieraden) op 1 dag wil combineren. Tot ziens in IJsselstein!

Botis Seva - Until We Sleep

Botis Seva wordt 'the next big thing' in de danswereld genoemd

Danskunstenaar, choreograaf en regisseur Botis Seva (Olivier Award-winnaar) staat bekend om zijn unieke benadering van dans. Met zijn rauwe en expressieve stijl vertaalt hij maatschappelijke thema's op indringende wijze naar het podium. Seva werkt op het snijvlak van hedendaagse dans, hiphop, theater en film. Zijn voorstellingen zijn visuele kunstwerken, die ontroeren en confronteren.

Until We Sleep toont een scala aan dansstijlen, van popping tot breaking en van krump tot hedendaagse dans. Seva creëert met zijn dansgezelschap Far From The Norm een droomwereld waar realiteit en verbeelding in elkaar overlopen.

Deze voorstelling is te zien dankzij Fonds Internationale Dans (FIND). Amare, Holland Dance Festival en Nederlands Dans Theater bundelen in dit fonds hun krachten met als doel spraakmakende internationale dansproducties in Amare te presenteren en Den Haag als dansstad van Nederland te profileren.

Wanneer & waar: di 17 dec, 19.45 uur, Amare, Spuiplein 150
Meer informatie: amare.nl of holland-dance.com

Afsluiting project Brand 1964

Op 18 december is het precies zestig jaar geleden dat het gebouw voor Kunsten en Wetenschappen in Den Haag is afgebrand. Op deze dag in 2024 sluiten we het project *Brand 1964* af met een presentatie. Project *Brand 1964* gaat over de naoorlogse innovaties in de brandbestrijding en over 27 stoere Amerikaanse brandweerwagens die in Den Haag en Wassenaar aangeschaft werden. We hebben vijf voertuigen uit die periode gereed van de sloop. Drie hiervan worden binnen dit project grondig gerestaureerd, zodat zij in werkende staat gedemonstreerd kunnen worden. Naast de restauraties vertellen we ook de verhalen van toen. Hiervoor wordt de grootste naoorlogse brand in Den Haag, die in het gebouw voor Kunsten en Wetenschappen, van minuut tot minuut digitaal gereconstrueerd. Ervaringen van brandweerlieden, getuigen en omstanders worden vastgelegd.

Wanneer & waar: woe 18 dec, 14.00-16.00u, Brandweerkazerne Loosduinen, Dedemsvaartweg 1
Meer info via brand1964.nl

Royal Christmas Fair

Tot en met 23 december brengt de Royal Christmas Fair je met twinkelende lichtjes en bekende kerstliedjes in de ultieme kerstsfeer. Dit jaar nog feestelijker, sfeervoller en kleurrijker dan de voorgaande jaren! Op het romantische Lange Voorhout in het centrum van Den Haag kun je elke dag van 12.00 tot 21.00 uur naar de kerstmarkt. De tientallen kersthuisjes, duizenden led-lichtjes, sfeervolle vuurtjes, glühwein en een bijna dagelijks bezoek van de enige echte Kerstman spreekt deze kerstmarkt velen tot de verbeelding. Ook maakt de bijzondere programmering van de Royal Christmas Fair met kerstkoren, verhalenvertellers, kinderactiviteiten en muzikale optredens deze kerstmarkt een bezoek meer dan waard.

Wanneer & waar: t/m ma 23 dec, Lange Voorhout
Meer info via royalchristmasfair.nl

Poeliersbedrijf

070 - 323 73 56

Victor R. Meijer en zn

Zuiderparklaan 251, Den Haag - Bereikbaar met tram 6 en 4

Hollands tam konijn van 1,5 tot 2 kg	€ 13,95 per kg	
Achterbout	€ 16,95 per kg	
Wild konijn	€ 15,95 per st.	
<hr/>		
Kalkoen ovenklaar		
Kalkoen gevuld semi ontbeend!	€ 19,95 per kg	
Kalkoen ongevuld op schaal v.a. 3,5 kg	€ 14,95 per kg	
Kalkoendijen	€ 13,95 per kg	
Kalkoenrollade - diverse gewichten	€ 15,95 per kg	
Kalkoen borst filet	€ 17,95 per kg	
<hr/>		
Diverse filet soorten voor fondue of gourmet		
Struisvogelfilet 100 gr	€ 5,95	
Tamme eend filet 100 gr	€ 3,45	
Fazant filet 100 gr	€ 3,95	
Parelhoen filet 100 gr	€ 4,95	
Duiven filet 100 gr	€ 4,95	
Wilde eend filet 100 gr	€ 5,95	
<hr/>		
Verse kipfilet of Kip-dij-filet € 15,98 per kg	Kipsaté v/d dij € 16,98	
vrije uitloop - antibiotica vrij	30 stokjes, gemarineerd	
<hr/>		
Kiprollade ovenklaar heerlijk gekruid		€ 16,98 p. kg
<hr/>		
Haas	Wild - gevogelte	
Hele haas gevild (op bestelling) dagprijs	Fazant Haan/Hen	€ 14,95 p.st.
Hazenrug gevlied (2 personen) € 19,95 p.st.	Wilde eend	€ 13,95 p.st.
Hazenbout gevlied € 7,95 p.st.	Wilde duif	€ 6,95 p.st.
Hazenrugfilet € 5,95 100 gr.	Patrijs	€ 10,50 p.st.
Hazen voorboutjes € 14,95 per kg	Wilde gans +/- 2 kg	€ 19,50 p.st.
Wild goulashvlees € 24,95 per kg		
Hazenpeper kant en klaar € 14,95 500 gr.	Tam - gevogelte	
<hr/>		
Hert	Tamme eend +/- 2,3 kg	€ 14,95 per kg
Herten rug filet, 100 gr	Tamme gans, 3 tot 4 kg	€ 24,95 per kg
Hertensucade, 100 gr	Parelhoender +/- 800 gr	€ 14,00 per st.
Hertenrack, 100 gr	Kwartels, 4 st op schaal	€ 4,95 per st.
Hertenbiefstuk van de bil 100 gr	Tamme eend poten	€ 14,95 per kg
	Poussin / coquelet, +/- 400 gr	€ 7,98 per st.
<hr/>		
Ree	Wild zwijn	
Reebout met been, 1,5 tot 2,5 kg	Zwijnsbout, 2 tot 6 kg	€ 34,50 per kg
Reerug 1,5 tot 2,5 kg	Zwijnsrugfilet, 100 gr	€ 4,95
Reerugfilet, 100 gram	Zwijnsbiefstukjes, 100 gr	€ 4,95
Reebiefstukjes van de bil 100 gr	Zwijnskotelet, 100 gr	€ 3,95
	Zwijns rollade, per kilo	€ 34,50
<hr/>		
Salades • Hete kipsalade • Ei/bieslooksalade • Kartoffelsalade • Huisgemaakt		
<p style="color: red; font-weight: bold; font-size: 1.2em;">Voorkom teleurstelling en bestel tijdig!</p> <p style="color: green; font-size: 2em; font-weight: bold;">070 - 323 73 56</p> <p style="color: black; font-weight: bold; font-size: 1.1em;">Zondag 22 december zijn wij geopend van 09.00 tot 17.00 uur!</p>		